

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

Νέα Ελληνικά Λυκείου/Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία:
Ερωτήσεις/δραστηριότητες Β' θέματος

Ερωτήσεις / δραστηριότητες Β' θέματος

Τα ερωτήματα σχετίζονται με:

α) Την αξιοποίηση του πλαισίου των κειμένων (κοινωνικού, ιστορικού, πολιτιστικού, του χώρου και του χρόνου), με σκοπό την κατανόηση των λόγων και των ενεργειών των υποκειμένων (ατομικών και συλλογικών) που αναφέρονται στα κείμενα και των σχέσεων μεταξύ τους. [Ερωτήσεις/δραστηριότητες σχετικές με την αξιοποίηση του συγκεκριμένου και της περίπτωσης επικοινωνίας (χωροχρονικό πλαίσιο, στόχοι & επιδιώξεις, κοινωνικές/πολιτισμικές νόρμες, ύφος, συμμετέχοντες, είδος λόγου, μέσα επικοινωνίας κτλ.)].

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες:

- i. Στο κείμενο ... παρατίθενται οι απόψεις (λόγοι) των ... Μπορείτε να αντιληφθείτε γιατί έχουν αυτήν την τοποθέτηση/άποψη; [κατανόηση λόγων ενεργειών υποκειμένων σε σχέση με το πλαίσιο των κειμένων] – Πώς εξηγείτε το τάδε φαινόμενο / κατάσταση / διαπίστωση;
- ii. Το κείμενο ανήκει στον επιστημονικό/διαφημιστικό/πολιτικό (δικανικό) λόγο. Ποια στοιχεία πιστεύετε πως επιβεβαιώνουν αυτή την κατάταξη;
- iii. Για ποιο σκοπό νομίζετε ότι γράφτηκε το κείμενο και πώς συνδέεται με τη δεδομένη ιστορική συγκυρία ή την επικαιρότητα ή την κοινωνική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο γράφων/η γράφουσα;
- iv. Πώς δικαιολογείτε τη συγκεκριμένη ενέργεια ... του συγγραφέα σε σχέση με τις καθιερωμένες/παγιωμένες αξίες της εποχής του;
- v. Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες χωροχρονικές παραμέτρους που διέπουν το κείμενο, πώς ερμηνεύετε την αντίδραση του ήρωα;
- vi. Λαμβάνοντας υπόψη τον τόπο (χρόνο, περίσταση...) όπου εκφωνήθηκε / δημοσιεύτηκε ... το κείμενο, να διακρίνετε τους στόχους που επιδιώκει ο ομιλητής/συντάκτης.
- vii. Να εξηγήσετε τα παρακάτω στοιχεία που διαμορφώνουν το ιστορικό πλαίσιο της ομιλίας που σας δόθηκε, τεκμηριώνοντας τις απαντήσεις σας με αναφορές –όπου είναι δυνατόν–στο κείμενο:
 - Το κοινό στο οποίο απευθύνεται.
 - Η αιτία/αφορμή της ομιλίας.
 - Ο χρόνος της ομιλίας.
- viii. Ποιος είναι ο σκοπός του ομιλητή στο απόσπασμα του κειμένου ... αναφορικά με το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται τη δεδομένη στιγμή;
- ix. Το κείμενο αυτό αποτελεί μέρος της Οδηγίας ... της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Ποια χαρακτηριστικά του κειμένου μάς επιτρέπουν να το αναγνωρίσουμε ως νομικό κείμενο;

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- χ. Το κείμενο που διαβάσατε φαίνεται να προέρχεται από το Ημερολόγιο του ... Να καταγράψετε σημεία του κειμένου με τα οποία τεκμηριώνεται ότι πρόκειται για ημερολόγιο.

β) Τον εντοπισμό και την ερμηνευτική προσέγγιση σκοπών, στάσεων, βασικών θέσεων και προθέσεων του συντάκτη/συντακτών των κειμένων, καθώς και την τεκμηρίωση της βασικής ιδέας του κειμένου [μοντέλο επιχειρηματολογίας του Toulmin].

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες:

- i. Ο συντάκτης του κειμένου διατυπώνει την άποψη/θέση του ότι ... Με ποια επιχειρήματα[1] την υποστηρίζει/στηρίζει/τεκμηριώνει; Πόσο πειστικό κρίνετε το επιχείρημα που χρησιμοποιεί για να τον αποδείξει;
- ii. Εάν υποθέσουμε ότι με το Κείμενο ... η συγγραφέας θέλει να αποδείξει την ορθότητα των σκέψεών της, να δείξετε με ποιους τρόπους – γλωσσικές επιλογές πετυχαίνει τον στόχο της.
- iii. Εάν υποθέσουμε ότι με το κείμενο ... η επιστολογράφος θέλει να συγκινήσει τον/την αποδέκτη της επιστολής, να δείξετε με ποιους τρόπους-γλωσσικές επιλογές πετυχαίνει τον στόχο της αυτό.
- iv. Ποια είναι η θέση/άποψη του συντάκτη για το θέμα/ζήτημα...; Με ποιον τρόπο προσπαθεί να πείσει;
- v. Μπορείτε να εντοπίσετε την οπτική γωνία του αρθρογράφου; Να αξιοποιήσετε στην απάντησή σας στοιχεία του κειμένου.
- vi. Πως ερμηνεύετε τη θέση του συντάκτη με βάση χωρία του κειμένου;
- vii. Ποιο είναι το κρίσιμο ερώτημα που θέτει το κείμενο κατά τη γνώμη σας; Ποια στοιχεία του κειμένου το επιβεβαιώνουν;
- viii. Πώς αντιλαμβάνεστε εσείς την τοποθέτηση του συντάκτη του κειμένου ότι...;
- ix. Σε ποιους παράγοντες αποδίδει ο συγγραφέας το πρόβλημα/φαινόμενο/στάση;
- x. Να εντοπίσετε το θέμα που πραγματεύεται ο συγγραφέας[2]. Ποια είναι η θέση του[3] απέναντι σε αυτό; Με ποια επιχειρήματα, τεκμήρια την υποστηρίζει; Σε ποιο συμπέρασμα καταλήγει;
- xi. Σε ποιους, κατά τη γνώμη σας απευθύνεται το κείμενο; Ποιος είναι ο απώτερος σκοπός/στόχος του συντάκτη του[4]; Ποιος είναι ο ισχυρισμός που επιχειρεί να αποδείξει ο συντάκτης στην ... παράγραφο; Με ποια μέσα επιχειρεί επιτυχάνει το στόχο του; Θεωρείτε ότι τον επιτυγχάνει;
- xii. Σε μία παράγραφο (50-70 ... λέξεων) να σχολιάσετε το σκοπό για τον οποίο εκφωνήθηκε ο πολιτικός λόγος και τα μέσα που χρησιμοποιεί ο ομιλητής;
- xiii. Να σχολιάσετε τη φράση «...»

«....» Συμφωνείτε με την άποψη αυτή; Να τεκμηριώστε την απάντησή σας με σημεία του κειμένου.

- xiv. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο με παράδειγμα το νόημα της λέξης «...»

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- xv. Να εντοπίσετε τις λέξεις-φράσεις με τις οποίες ο συγγραφέας σχολιάζει μια άποψη του κειμένου. Τι δηλώνουν αυτές οι λέξεις-φράσεις;
- xvi. Σε ποιο αναγνωστικό κοινό απευθύνεται και τι προσπαθεί να πετύχει ο συντάκτης;
- xvii. Ποια είναι η θέση του συντάκτη απέναντι στο θέμα του κειμένου με βάση τις γλωσσικές επιλογές;
- xviii. Ο συγγραφέας για να πείσει καταφεύγει περισσότερο σε αποδεικτικά μέσα (δεδομένα, επιχειρήματα) ή άλλου τύπου μέσα; Εντοπίστε στο κείμενο τα αντίστοιχα χωρία και πώς λειτουργούν ως προς τις προθέσεις του πομπού.
- xix. Για ποιον λόγο ο συντάκτης του κειμένου επιλέγει παραδείγματα/ επιχειρήματα/τεκμήρια για να υποστηρίξει την άποψή του; Θεωρείτε ότι η συγκεκριμένη επιλογή είναι επιτυχής;
- xx. Με ποια επιχειρήματα ο συντάκτης υποστηρίζει την άποψη του ότι «...». Θεωρείτε ότι κατορθώνει τελικά να πείσει; Πώς λειτουργούν τα επιχειρήματα; (επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα, προθέσεις συντάκτη).
- xxi. Συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο προσπαθεί να πείσει κάθε ομιλητής.
- xxii. Σημειώστε επιγραμματικά τα επιχειρήματα του συγγραφέα.
- xxiii. Στο κείμενο ... ο συντάκτης του υποστηρίζει πως «...». Να παρουσιάσετε με δικά σας λόγια, σε 50-60 λέξεις, τις ιδέες του κειμένου που ουσιαστικά (υπο)στηρίζουν τη θέση/άποψη του συντάκτη.
- xxiv. Πόσο πειστικά είναι τα επιχειρήματα; Ανταποκρίνονται τα δεδομένα στην πραγματικότητα; Πόσο στενά συνδέονται με τον ισχυρισμό που προσπαθούν να αποδείξουν;
- xxv. Ποια επιχειρήματα χρησιμοποιεί ο...; Ποια είναι η διαφορά στην οπτική του;

Μοντέλο Τούλμιν: ισχυρισμός – βαθμός βεβαιότητας – δεδομένα – εγγυήσεις – υποστήριξη – αντίκρουση:

- Σας πείθει η επιχειρηματολογία του αντίλογου και η αντίκρουσή του από τον συγγραφέα; Απαντήστε αξιολογώντας τα δεδομένα και τις εγγυήσεις που χρησιμοποιήθηκαν.
- Για ποιον λόγο ο συγγραφέας παραθέτει στην παράγραφο ... τον αντίλογο;
- Σε ένα επιχειρηματολογικό κείμενο ο συγγραφέας παραθέτει τον αντίλογο στις απόψεις του, τον οποίο συχνά αντικρούει. Να επιβεβαιώσετε την παρατήρηση αυτή, αντλώντας στοιχεία από το Κείμενο ...
- Διαβάστε προσεκτικά την ... παράγραφο «Κειμένου ...» και απαντήστε στα ερωτήματα:

α) Ποια είναι η άποψη την οποία προσπαθεί να αποδείξει ο συγγραφέας;

β) Ποια είναι τα δεδομένα πάνω στα οποία στηρίζει τον ισχυρισμό του;

γ) Ποια γενική αρχή (που δε δηλώνεται σαφώς, αλλά υπονοείται) συνδέει τα στοιχεία αυτά με τον αρχικό του ισχυρισμό;

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

δ) Ποιος είναι ο «αντίλογος» στον ισχυρισμό του συγγραφέα και με ποιον τρόπο τον αντιμετωπίζει;

- Διαβάστε προσεκτικά τα επιχειρήματα που σας έχουν ανατεθεί και εντοπίστε σε καθένα από αυτά:

α) Τον ισχυρισμό που επιχειρεί να αποδείξει ο συγγραφέας.

β) Τα δεδομένα πάνω στα οποία στηρίζει τον ισχυρισμό του.

Πόσο πειστικά βρίσκετε τα επιχειρήματα αυτά; Για να απαντήσετε, σκεφτείτε με βάση τις προσωπικές σας γνώσεις και εμπειρίες:

α) Ανταποκρίνονται τα δεδομένα που χρησιμοποιούνται στην πραγματικότητα;

β) Πόσο στενά συνδέονται τα δεδομένα αυτά με τον ισχυρισμό που επιχειρούν να αποδείξουν

- Ποια επιχειρήματα και αποδεικτικά στοιχεία χρησιμοποιεί ο..., προκειμένου να στηρίξει τη στάση του απέναντι στη ... ;
- Ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός (αποδεικτέα θέση) της ... παραγράφου; Σε ποια δεδομένα (τεκμήρια, παραδείγματα κ.τ.λ.) και εγγυήσεις τη στηρίζει (αξιώματα, γενικές αρχές κ.τ.λ.);
- Σας πείθει η επιχειρηματολογία του συγγραφέα; Να απαντήσετε, αξιολογώντας τα δεδομένα και την εγγύηση που χρησιμοποιεί.
- Στην ... παράγραφο ο συγγραφέας επικαλείται, για να στηρίξει τον βασικό ισχυρισμό του, τις θέσεις της ... Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σας, έκανε αυτή την επιλογή;
- Στην ... παράγραφο ο συγγραφέας παρουσιάζει το εκπαιδευτικό πρότυπο του ..., όπως παρατίθεται στο βιβλίο της... Για ποιον λόγο, κατά τη γνώμη σας, έκανε αυτή την επιλογή;
- Σε καθεμία από τις παραγράφους ... του ... Κειμένου υπάρχει ένα «υπο-επιχείρημα». Να εντοπίσεις τον βασικό ισχυρισμό του καθενός, τα δεδομένα στα οποία βασίζεται και τις εγγυήσεις που προσφέρονται.

γ) Την αξιολόγηση της συνάφειας ιδεών, επιχειρημάτων, τίτλων, υπότιτλων, εικόνων (αφίσας, γελοιογραφία, πίνακα, γραφήματος...) [η εικόνα έχει κυρίαρχο ρόλο και η γλώσσα επεξηγηματικό/ ή η εικόνα ενισχύει ή συμπληρώνει το μήνυμα των λέξεων ή του κειμένου συνήθως σε πληροφοριακά κείμενα/ ή η εικόνα έχει διακοσμητικό ρόλο] κ.ά. με μια θέση, άποψη ή ζήτημα που θέτει το κείμενο και της αποδεικτικής τους αξίας.

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες:

- Ποιες πληροφορίες αντλείτε από τον τίτλο του κειμένου; Με ποιον τρόπο προϋδεάζει τον αναγνώστη; Θεωρείτε ότι ανταποκρίνεται στο περιεχόμενο

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- του κειμένου; Πιστεύετε ότι προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη; Είναι αποτελεσματικός; Ποιες είναι οι προσδοκίες βάσει του τίτλου; Δώστε έναν δικό σας (διαφορετικό) τίτλο.
- ii. Ποιες πληροφορίες παρέχει ο τίτλος σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο;
- iii. Ο τίτλος του κειμένου ανταποκρίνεται στην επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα/περίσταση[5];
- iv. Στόχος του τίτλου ενός κειμένου είναι να αποδώσει με τρόπο πυκνό, σύντομο κι εύστοχο το νόημά του και παράλληλα να προϊδεάσει τον αναγνώστη για ό,τι ακολουθεί, κεντρίζοντας ταυτόχρονα το ενδιαφέρον του. Πιστεύετε πως ο τίτλος του κειμένου εξυπηρετεί τη συγκεκριμένη λειτουργία;
- v. Πώς συνδέεται το ρεπορτάζ με τον τίτλο του κειμένου;
- vi. Ποια σημεία του κειμένου ανταποκρίνονται στον τίτλο;
- vii. Πώς συνδέεται ο τίτλος με το κείμενο; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με παραπομπές στο κείμενο.
- viii. Ποιον ρόλο παίζει/διαδραματίζει η εικόνα;
- ix. Πιστεύετε πως ο τίτλος του κειμένου είναι «εύστοχος» αποδίδοντας το συνολικό νόημα του κειμένου ή «άστοχος»;
- x. Να δώσετε ένα δικό σας τίτλο στο κείμενο με αναφορική (ή ποιητική) λειτουργία της γλώσσας, αντικαθιστώντας τον ήδη υπάρχοντα.
- xi. Πώς συνδέεται μια εικόνα (ή οι εικόνες) με μία (ή περισσότερες) άποψη/θέση του κειμένου; Πόσο αποτελεσματική κρίνετε τη χρήση της (τους), λαμβάνοντας υπόψη σας μάλιστα το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται;
- xii. Για ποιον λόγο ο συντάκτης διάλεξε αυτόν τον κειμενικό τύπο / είδος;
- xiii. Ποιες συγκεκριμένες θέσεις του συγγραφέα συμφωνούν με την γελοιογραφία που συνοδεύει το κείμενο;
- xiv. Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σας, επελέγη η συγκεκριμένη μορφή παρουσίασης των πληροφοριών (γράφημα, πίνακας) στο κείμενο; Ποια η συμβολή της στην αποδεικτική ισχύ ...;
- xv. Ως ιδιαίτερο κειμενικό είδος η επιφυλλίδα (άρθρο/δοκίμιο/ημερολόγιο...) μπορεί να αντλεί τα θέματά της από την επικαιρότητα. Δεν μένει όμως προσκολλημένη σε αυτήν, αλλά προχωρεί στη διατύπωση γενικότερων απόψεων διαχρονικού χαρακτήρα. Να εξετάσετε αν επιβεβαιώνεται η άποψη αυτή με βάση το περιεχόμενο του Κειμένου ...
- xvi. Σε τι νομίζετε ότι αποβλέπει το άρθρο; Ποιες σκέψεις νομίζετε ότι δημιουργεί στους αναγνώστες του; Ποιες από τις αρχικές σας προσδοκίες, σε σχέση με τον τίτλο, επιβεβαιώνονται ή διαψεύδονται;
- xvii. Το παραπάνω δημοσιογραφικό κείμενο είναι ειδησεογραφικό ή ερμηνευτικό; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.
- xviii. Να γράψετε λεζάντα στη φωτογραφία.
- xix. Να αναφέρετε και να σχολιάσετε τα συναισθήματα που διεγείρονται από τη φωτογραφία.
- xx. Ποιο είναι το θέμα της γελοιογραφίας; Τι προσπαθεί να στιγματίσει; Με ποιους τρόπους επιτυγχάνει να αποδώσει το θέμα του;

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- xxi. Στο κείμενο να αντικαταστήσετε τα emoticons με σύντομα σχόλια.
- xxii. Με ποιον τρόπο μέσω της εικόνας μεθοδεύεται η προσέλκυση του ενδιαφέροντος του δέκτη; Πώς φαίνεται ο τρόπος οργάνωσης και διάταξης των στοιχείων, η οπτική γωνία, το φανερό και λανθάνον νόημα, και οι ταυτότητες που αναπαράγονται;
- xxiii. Σε ποιο ακροατήριο απευθύνεται ο συντάκτης και ποιος είναι ο σκοπός της συγγραφής του;
- xxiv. Συγκρίνετε τον τρόπο με τον οποίο προσπαθεί να πείσει κάθε ομιλητής.
- xxv. Πώς εξυπηρετεί η χρήση αγγλικών και ελληνικών λέξεων στον τίτλο; Πώς νοηματοδοτείται και φανερώνεται η πρόθεση του αρθρογράφου;
- xxvi. Πώς μας προϋδεάζει ο τίτλος για το θέμα [μέσα δημοσίευσης, χρονολογία, θέμα, συντάκτης κειμένου, κειμενικό είδος];
- xxvii. Τι είδους κείμενο είναι αυτό; Ποια στοιχεία του επιβεβαιώνουν την κατάταξη που κάνατε;
- xxviii. Να εντοπιστεί το κειμενικό είδος, το θέμα, οι συνομιλιακοί ρόλοι (πομπός και δέκτης), ο κειμενικός τύπος.
- xxix. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκουν τα αποσπάσματα; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας, αξιοποιώντας τα στοιχεία της ταυτότητάς τους και τα χαρακτηριστικά τους.
- xxx. Αφού παρατηρήσετε τις αφίσες να επιλέξετε μία (1) και:
- να γράψετε «λεζάντες», αναδεικνύοντας το μήνυμά της,
 - να παρουσιάσετε σε ένα διάγραμμα πώς μεθοδεύεται η προσέλκυση του ενδιαφέροντος του δέκτη (χρώμα, αναλογία μεγέθους κειμένου και εικόνας, σκίτσο, επιλογή γλώσσας), πώς οργανώνονται τα στοιχεία της και τι προσφέρει το κάθε στοιχείο στην κατασκευή του μηνύματος,
 - να συμπληρώσετε/να τονίσετε/να υπογραμμίσετε το τι συμβαίνει σε αυτή: ποιο μήνυμα «περνάει»;
 - να αναδείξετε μια συγκεκριμένη οπτική γωνία με βάση τη διάταξη των στοιχείων της,
 - να αναφέρετε και να σχολιάσετε τα συναισθήματα που διεγείρονται από αυτή: πώς αυτά συνδέονται με τον στόχο των αφισών,
 - να καταγράψετε ποιες όψεις της ταυτότητας αναπαράγονται στη συγκεκριμένη αφίσα.
- i. Να σχολιάσετε τις παραπάνω γελοιογραφίες (κείμενα ...) και το σκίτσο (κείμενο ...). Ποιο είναι το θέμα; Να το αποδώσετε σε 1 – 2 σύντομες προτάσεις. Τι απεικονίζεται; Να αναφερθείτε στη δράση, στα πρόσωπα, στον χώρο. Τι παρατηρήσεις έχετε να κάνετε; Τι επιχειρεί να στιγματίσει ο γελοιογράφος / σκιτσογράφος; Ποια άποψη εκφράζει; Με ποιους τρόπους επιτυγχάνει να αποδώσει το θέμα του; Σε τι συνίσταται το χιούμορ του;
- ii. Για ποιο λόγο επιλέχτηκε η παρουσίαση του προβλήματος με πίνακα ή γράφημα ή... Είναι αποτελεσματικός αυτός ο τρόπος και γιατί;
- iii. Αξιοποιώντας τα στοιχεία της αφίσας (χρώμα, αναλογία μεγέθους κειμένου και εικόνας, επιλογή γλώσσας, χρόνο δημιουργίας της) να ερμηνεύσετε τον τρόπο οργάνωσης των στοιχείων της ώστε αυτή να προσελκύσει το

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

ενδιαφέρον. Τι προσφέρει κάθε στοιχείο στην κατασκευή του μηνύματος; Να λάβετε υπόψη σας το χρόνο κυκλοφορίας της αφίσας και το μήνυμα που θέλει να μεταδώσει.

δ) Τον εντοπισμό και τη συσχέτιση συγκεκριμένων κειμενικών δεικτών που οργανώνουν το κείμενο ως σημασιοδοτημένη κατασκευή – δηλαδή, οι μαθητές/τριες να εντοπίζουν μέσα στο κείμενο δείκτες (π.χ. λεξιλόγιο, ρηματικά πρόσωπα, στίξη, εκφραστικά μέσα, τρόπους σύνταξης, κ.ά.) και να αναγνωρίζουν τη λειτουργία τους στο κείμενο. [Ενεργητική/παθητική σύνταξη και σύνδεση της με το είδος/τύπο του κειμένου ή το ύφος ή την πρόθεση του συγγραφέα. Σχολιασμός/αιτιολόγηση θαυμαστικών, ερωτηματικών, εισαγωγικών, παρενθέσεων, διπλής τελείας ... Εντοπισμός συνυποδηλωτικών/μεταφορικών λέξεων ή φράσεων και απόδοση στην κυριολεκτική/δηλωτική τους σημασία. Λόγος χρήσης ευθέος λόγου/πλάγιου – μετατροπή σε πλάγιο/ευθύ λόγο αντίστοιχα – δήλωση του επικοινωνιακού αποτελέσματος. Εντοπισμός λόγιων, ιδιωματικών, λαϊκότροπων, ειδικών λέξεων – σχέση με το ύφος ή το είδος, αντικατάσταση-μετατροπές. Αντικατάσταση λέξεων με συνώνυμες (κλιμακωτή κατάταξη συνωνύμων/αναδιατύπωση/αμφισημίες). Εντοπισμός σε μια παράγραφο μιας αναλογίας (σκέλη αναλογίας, ομοιότητες, πρόθεση-σκοπός). Ασκήσεις με ομόρριζες, σύνθετες λέξεις. Ρηματικά πρόσωπα ή χρόνοι σε σχέση με τους αφηγηματικούς τρόπους. Εντοπισμός γλωσσικών επιλογών που σχετίζονται με τρόπους πειθούς (π.χ. emphatic λέξεις, συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο, θαυμαστικά, ρητορικά ερωτήματα, α' πρόσωπο κλπ). Οι λεξικογραμματικές επιλογές του συντάκτη του κειμένου σε σχέση με την πρόθεση του κειμένου και το σκοπό – στο συγκεκριμένο κείμενο και όχι η γενικότερη χρήση και αξιολόγηση τους: το συγκεκριμένο επίθετο, λέξη, ρηματικό πρόσωπο, ονοματοποίηση, παθητική φωνή, στίξη, έγκλιση, χρόνος κλπ.]

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες:

- i. Σε κάποια σημεία του κειμένου το ρηματικό πρόσωπο μετατρέπεται από ... (ενικό ή πληθυντικό) σε ... (ενικό ή πληθυντικό). Τι επιτυγχάνει ο συντάκτης του κειμένου με τη συγκεκριμένη εναλλαγή ρηματικών προσώπων; Να ερμηνεύσετε την επιλογή του σε σχέση με το σκοπό που επιδιώκει να πετύχει.
- ii. Ποια είναι τα ρηματικά πρόσωπα που κυριαρχούν στο Κείμενο ...; Ποια είναι η λειτουργία τους;
- iii. Ποιο είναι το ρηματικό πρόσωπο που κυριαρχεί; Να ερμηνεύσετε την επιλογή του συγγραφέα, λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε το κείμενο.
- iv. Ετοιμάστε κείμενο οδηγιών για τους συμμαθητές σας. Σκεφτείτε ποιοι είναι οι αποδέκτες του κειμένου. Ποια ρηματικά πρόσωπα θα χρησιμοποιήσετε; Πώς η επιλογή αυτή επηρεάζει το ύφος του κειμένου; Πώς μπορείτε να ενισχύσετε την αποτελεσματικότητα του κειμένου;
- v. Πώς κρίνετε το ύφος του συγκεκριμένου κειμένου (απλό/καθημερινό/σύνθετο/επιστημονικό / γλαφυρό). Να δικαιολογήσετε

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

την απάντησή σας με αναφορές μέσα από το κείμενο. Πόσο αποτελεσματικό θεωρείτε το συγκεκριμένο ύφος, αν λάβετε υπόψη σας το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται ο συγγραφέας και τον σκοπό που θέλει να υπηρετήσει; Παρατηρήστε το λεξιλόγιο, τη χρήση του λόγου (αναφορική – ποιητική), τη σύνταξη (ενεργητική – παθητική), τη σύνδεση των προτάσεων (παράταξη – υπόταξη), τις εγκλίσεις (οριστική – δυνητικές).

- vi. Ποια λειτουργία της γλώσσας διακρίνετε στο κείμενο; Αιτιολογήστε τη συγκεκριμένη επιλογή του συντάκτη. [Στο απόσπασμα ... ο λόγος λειτουργεί ποιητικά, όπως ταιριάζει σε ένα στοχαστικό δοκίμιο. Να το ξαναγράψετε, ώστε να ταιριάζει σε ένα αποδεικτικό δοκίμιο].
- vii. Ποια μορφή σύνταξης (ενεργητική/παθητική) χρησιμοποιείται στο κείμενο; Αιτιολογήστε την επιλογή του συντάκτη.
- viii. Στην ... παράγραφο του κειμένου ο συντάκτης παραθέτει ... ερωτήματα; Πώς λειτουργούν σε σχέση με τη δομή του κειμένου;
- ix. Να εξηγήσετε πώς οι εγκλίσεις των ρημάτων του κειμένου υπηρετούν τον ιδιαίτερο σκοπό του.
- x. Συσχετίζοντας τα ενεστωτικά ρήματα (...) με τα υπόλοιπα ρήματα του κειμένου (ή ποιήματος) που βρίσκονται σε παρελθοντικούς χρόνους, να σχολιάσετε σύντομα τη συναισθηματική/ψυχολογική κατάσταση, στην οποία βρίσκεται ο ήρωας (το ποιητικό υποκείμενο).
- xi. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί επανειλημμένως επαναλήψεις/ειρωνεία. Να εντοπίσετε χωρία του κειμένου που επιβεβαιώνουν την παραπάνω διαπίστωση και να δείξετε τι επιδιώκει ο συντάκτης;
- xii. Σε ποιο συγκεκριμένο είδος ανήκει το κείμενο; Ποια [κειμενικά]χαρακτηριστικά του σας οδηγούν σε αυτή τη διαπίστωση;
- xiii. [Ευθύς – πλάγιος λόγος]: Να μεταφέρεις το παραπάνω απόσπασμα σε πλάγιο λόγο και να χρησιμοποιήσεις συνώνυμες φράσεις και λέξεις με τις οποίες να διαμορφώσεις ύφος επίσημο.
- xiv. [Το ύφος του κειμένου]: Το ύφος του κειμένου είναι έντονα ειρωνικό/σαρκαστικό. Γιατί θεωρείτε ο συντάκτης του κειμένου έκανε τη συγκεκριμένη επιλογή; Πόσο αποτελεσματική κρίνετε την επιλογή του, λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται; ... Το ύφος του κειμένου είναι τυπικό και απρόσωπο. Με ποιες γλωσσικές επιλογές ο συγγραφέας πέτυχε τον στόχο του αυτό; Πώς εξηγείτε την επιλογή του, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιότητά του και το ακροατήριο στο οποίο απευθύνεται;]
- xv. Να διακρίνετε δύο εκφραστικές αλλαγές μεταξύ του αποσπάσματος του Κειμένου ... και της διασκευής του ... Να εντοπίσετε τις αλλαγές ως προς το ύφος και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα. Ποιο από τα δύο αποσπάσματα αρμόζει σε ένα κείμενο επιστημονικό και γιατί;
- xvi. Να επαναδιατυπώσετε το απόσπασμα, ώστε η άποψη να παρουσιάζεται χωρίς σχόλιο, με τρόπο ουδέτερο.
- xvii. Στο τελευταίο τμήμα της ομιλίας ο συγγραφέας απευθύνεται στο συναίσθημα του κοινού: περιγράφει εικόνες με ποιητικό λόγο, αφηγείται μια φανταστική ιστορία, αξιοποιώντας τον διάλογο. Ποια συναισθήματα του κοινού διεγείρει και με ποιον σκοπό;

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- xviii. Στην προηγούμενη φράση που συνοδεύει την εικόνα ... υπάρχει το σχήμα λόγου «άρση – θέση»: πρώτα δηλώνεται τι δεν είναι κάτι και ύστερα τι είναι. Να εξηγήσετε τη λειτουργία αυτού του εκφραστικού μέσου στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- xix. Τι επιδιώκει ο επιφυλλιδογράφος (Κείμενο ...) με καθεμία από τις παρακάτω εκφραστικές επιλογές;
- Μεταφορικός – ποιητικός λόγος
 - Ασύνδετο σχήμα
 - Ειρωνεία
- i. Να ξαναγράψετε το παραπάνω απόσπασμα, αντικαθιστώντας καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις με μία συνώνυμη, ώστε να μην αλλοιώνεται το νόημα της περιόδου. Στη συνέχεια να το επαναδιατυπώσετε, μεταβάλλοντας το είδος σύνταξης, ώστε να τονίζεται η ενέργεια των υποκειμένων και όχι τα υποκείμενα των ρημάτων.
- ii. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις παρακάτω φράσεις ... αντικαθιστώντας κάθε υπογραμμισμένη λέξη με μία συνώνυμή της, ώστε το ύφος να γίνει λιγότερο δοκιμακό και περισσότερο καθημερινό και απλό.
- iii. Στο απόσπασμα ... ο λόγος λειτουργεί ποιητικά, όπως ταιριάζει σε ένα στοχαστικό δοκίμιο. Να το ξαναγράψετε, ώστε να ταιριάζει σε ένα αποδεικτικό δοκίμιο.
- iv. Να παρουσιάσετε σε τρίτο πρόσωπο την περίπτωση του ... αξιοποιώντας στοιχεία της αυτοβιογραφίας.
- v. Για ποιον λόγο χρησιμοποιεί πολλά ερωτήματα;
- vi. Στο τραγούδι χρησιμοποιείται αντίθεση. Ποια είναι αυτή;
- vii. Ποια είναι τα στοιχεία προφορικότητας που διακρίνετε στο κείμενο ...;
- viii. Ποιος είναι ο σκοπός των ερωτημάτων με τα οποία ξεκινά το κείμενο;
- ix. Στους στίχους υπάρχουν πολλές λέξεις για την απώλεια. Ποιες είναι; Γιατί επιμένει σε αυτές;
- x. Ο συντάκτης χρησιμοποιεί τον ευθύ λόγο. Σχολιάστε τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής. Μετατρέψτε τον ευθύ λόγο σε πλάγιο. Αποτιμήστε και τις δύο εκδοχές.
- xi. Γιατί ο συγγραφέας χρησιμοποιεί εκτεταμένα εισαγωγικά; Τα χρησιμοποιεί παντού με τον ίδιο τρόπο;
- xii. Η παράγραφος ξεκινάει με ένα ασύνδετο σχήμα. Για ποιον λόγο ο συγγραφέας έκανε αυτήν την επιλογή;
- xiii. Ποιος είναι ο ρόλος του ερωτήματος με τον οποίο ολοκληρώνεται η παράγραφος; Τι προσδοκίες σάς δημιουργεί η ύπαρξή του για τη συνέχεια του κειμένου;
- xiv. Ποιο σκοπό εξυπηρετεί η γραφή με κεφαλαία γράμματα;
- xv. Ο ομιλητής αναπτύσσει τη θέση του με μία αναλογία. Να εντοπίσετε τα μέλη της. Τι προσπαθεί να πετύχει με την αναλογία;
- xvi. Να ξαναγράψετε την πρώτη παράγραφο του Κειμένου ... «...», αρχίζοντας με τη ακόλουθη φράση: «...», κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές στον τρόπο σύνταξης της περιόδου.

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- xvii. Να εξηγήσετε με πιο απλά λόγια το περιεχόμενο της τελευταίας παραγράφου του Κειμένου ..., όπως παρατίθεται παρακάτω, ώστε να γίνει κατανοητό από έναν φίλο σας που δεν το καταλαβαίνει: «...»

ε) Την αναγνώριση και την ερμηνευτική προσέγγιση του τρόπου σύνδεσης και οργάνωσης ιδεών, προτάσεων, παραγράφων ή διαφόρων σημειωτικών τρόπων σε ένα κείμενο, αφού λάβουν οι μαθητές και οι μαθήτριες υπόψη το επικοινωνιακό πλαίσιο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα [συνοχή, συνεκτικότητα, δομή, τρόποι ανάπτυξης παραγράφων (αναγνώριση, ανάπτυξη με βάση μια θεματική πρόταση, αντιστοίχιση με πλαγιότιλους), συλλογιστική πορεία κειμένου, τρόπος οργάνωσης επιμέρους στιχείων περιγραφής, τρόπος οργάνωσης πληροφοριών σε σχέση με το κειμενικό είδος (π.χ. Είδηση)].

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες:

- i. Ποιους χαρακτηριστικούς σημειωτικούς πόρους (γραμματοσειρά, διάκενα, μέγεθος γραμμάτων, κεφαλαιογράμματα γραφή, συνδυασμός λόγου/εικόνας κλπ.) αξιοποιεί το κείμενο και με ποιον τρόπο επιδρούν στην αποτελεσματικότητα του;
- ii. Να ερμηνεύσετε τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται το κείμενο στην ... παράγραφο σε σχέση με τα κοινωνικά συμφραζόμενα και το επικοινωνιακό πλαίσιο [τροπικότητα, όροι που προτάσσονται στη σύνταξη της πρότασης].
- iii. Με ποιον τρόπο συνδέονται και οργανώνονται οι ιδέες, προτάσεις, περίοδοι, παράγραφοι του κειμένου σε σχέση με το επικοινωνιακό πλαίσιο και τα κοινωνικά συμφραζόμενα (συνδέονται αιτιακά, χρονικά...);
- iv. Να εξηγήσετε αν η σύνδεση των ιδεών του ομιλητή σε αυτό το τμήμα της ομιλίας είναι λογική ή συνειρμική. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας.
- v. Να εντοπίσετε στο κείμενο ένα σημείο στο οποίο ο συγγραφέας επικαλείται την αυθεντία ή το ήθος του πομπού ή κάνει επίθεση στο ήθος του αντιπάλου και να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα αυτής της επίκλησης ή επίθεσης.
- vi. Ποιος είναι ο βασικός ισχυρισμός του συγγραφέα στην ... παράγραφο; Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί για να τον στηρίξει και με ποιον τρόπο οργανώνει/αναπτύσσει την παράγραφο;
- vii. Ποια είναι η βασική θέση που διατυπώνει ο αρθρογράφος στην ... παράγραφο του Κειμένου ... και με ποιες ιδέες και μέσα πειθούς τη στηρίζει;
- viii. Να εντοπίσετε ένα χωρίο του Κειμένου ... στο οποίο ο συγγραφέας επικαλείται την αυθεντία και να εξηγήσετε τη σκοπιμότητα αυτής της αναφοράς στη συγκεκριμένη περίπτωση.
- ix. Η παράγραφος είναι οργανωμένη κατάλληλα έτσι ώστε στη θεματική να εμφανίζεται η θέση που υποστηρίζει ο συγγραφέας;
- x. Γιατί η δημοσιογράφος παραθέτει αυτούσιες τις απαντήσεις των ομιλητών; Τι πετυχαίνει με αυτό;
- xi. Ποια λειτουργία επιτελεί καθεμία από τις παραγράφους του κειμένου;
- xii. Στο κείμενο γίνεται ευρεία χρήση παραδειγμάτων. Να ερμηνεύσετε την επιλογή.

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

- xiii. Ποιες στρατηγικές (προσθήκη διαρθρωτικών λέξεων/φράσεων, δημιουργία δευτερευουσών προτάσεων) χρησιμοποιήθηκαν για τη συνοχή του κειμένου.
- xiv. Να βρείτε τα παραδείγματα που χρησιμοποιούνται. Πώς λειτουργούν (επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα, προθέσεις συντάκτη);
- xv. Στο κείμενο γίνεται ευρεία χρήση παραδειγμάτων. Να ερμηνεύσετε την επιλογή αυτή της συντάκτριας.
- xvi. Στο κείμενο ο συντάκτης παραθέτει ιστορικά δεδομένα, απόψεις ειδικών, αποτελέσματα ερευνών, παραδείγματα. Με ποιον τρόπο λειτουργούν στο κείμενο και πώς υπηρετούν την πρόθεση του συντάκτη;

στ) Τη σύγκριση των δύο μη λογοτεχνικών κειμένων (δεν είναι υποχρεωτικό να υπάρχουν δύο μη λογοτεχνικά) ως προς τις θέσεις, τον τρόπο πραγμάτευσης του θέματος, την πειστικότητα, την αποτελεσματική μετάδοση του νοήματος κ.α. [Σύγκριση κειμένων αλλά και σύγκριση μεταξύ διαφορετικών ειδών και τύπων κειμένων (ανάγνωση πολυτροπικών: γράφημα, σκίτσο, εικόνα, φωτογραφία, κόμικ, σχέδιο, χάρτης, στατιστικός πίνακας, αφίσα κλ.π). Ομοιότητες & διαφορές – σύγκριση θέσεων, διαφορετικών οπτικών, επικοινωνιακού πλαισίου, ύφους, γλώσσας και σύνδεση με το είδος, το συγκεκριμένο, τον σκοπό κλπ κάθε κειμένου. Εντοπισμός στοιχείων εσωτερικών σχέσεων, «συνομιλίας» των κειμένων.]

Ενδεικτικές ερωτήσεις / δραστηριότητες:

- i. Το Κείμενο ... δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 19..., ενώ το Κείμενο ... το 20... Ποιες ομοιότητες και διαφορές παρατηρείτε στις δεξιότητες που περιλαμβάνουν τα δύο κείμενα; Πού οφείλεται, πιστεύετε, η διαφοροποίηση; [ή Τα δύο κείμενα αναφέρονται ... Να τα συγκρίνετε, λαμβάνοντας υπόψη τον χρόνο στον οποίο γράφτηκε το καθένα.]
- ii. Να συγκρίνετε την επιχειρηματολογία που αναπτύσσεται στα δύο κείμενα σχετικά με ... Ποια από τις δύο κρίνετε ως περισσότερο πειστική; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.
- iii. Σε τι διαφοροποιείται η οπτική των συγγραφέων των δύο κειμένων σχετικά με...;
- iv. Συγκρίνετε τα κείμενα... Παρατηρείτε διαφορά ως προς την αποτελεσματικότητα, προθέσεις συντάκτη κλπ.;
- v. Τα δύο κείμενα αναφέρονται στο ... Να τα συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο και την αποτελεσματική μετάδοση του μηνύματος.
- vi. Τα κείμενα πραγματεύονται το ίδιο θέμα, αλλά ανήκουν σε διαφορετικές εποχές (ή προέρχονται από διαφορετικές χώρες ή εκφράζουν διαφορετικές προσεγγίσεις) ... Με ποια θέση/οπτική/κατάσταση συμφωνείτε και γιατί; [ή Ποιες διαφορές διακρίνετε;]
- vii. Ποιες είναι οι διαφορές που εντοπίζετε ανάμεσα στα δύο κείμενα με βάση:

α) το περιεχόμενο,

β) το ύφος και

“Βαλλιάνειο” Λύκειο Κεραμειών / σχολ. έτος 2019-2020

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Λυκείου

γ) τον σκοπό τους.

- viii. Συγκρίνετε τα κείμενα όσον αφορά ομοιότητες και διαφορές.
- ix. Συγκρίνετε τα κείμενα ως προς το ύφος, τη στίξη, τα ρηματικά πρόσωπα, το είδος του λόγου, το μήκος των προτάσεων και το είδος της σύνδεσής τους. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε;
- x. Πώς συνδέονται τα κείμενα με βάση το θέμα της ενότητας; Τι παρατηρείται ως προς το ύφος, την επιχειρηματολογία, την επικοινωνιακή αποτελεσματικότητα;
- xi. Να συγκρίνετε τα κείμενα ... και ... ως προς τον σκοπό και την κατάσταση επικοινωνίας τεκμηριώνοντας την απάντησή σας με στοιχεία του κειμένου.

[1] Συνήθως σε αυτές τις περιπτώσεις, η θέση του συντάκτη βρίσκεται στη θεματική περίοδο, τα επιχειρήματά του στα σχόλια λεπτομέρειες, ενώ στην κατακλείδα έχουμε απλώς την επιβεβαίωση της θέσης του.

[2] Προσοχή: το θέμα είναι κάτι γενικό, θα λέγαμε ο κεντρικός άξονας γύρω από τον οποίο «υφαίνεται» όλη η επιχειρηματολογία του συντάκτη.

[3] Η θέση του συντάκτη του κειμένου είναι κάτι πιο συγκεκριμένο, καθώς αποτελεί την προσωπική του τοποθέτηση απέναντι στο θέμα.

[4] Διευκρινίζουμε πως άλλου είδους στόχευσης έχει ένα άρθρο, καθώς έχει ως στόχο την ενημέρωση και την πληροφόρηση, άλλο το δοκίμιο, καθώς στοχεύει να πείσει συνήθως ή να τέρψει (ανάλογα με το είδος του), άλλο ένα ημερολόγιο, καθώς στοχεύει στην εκμυστήρευση/καταγραφή προσωπικών σκέψεων κ.λπ.)

[5] Όταν μιλάμε για επικοινωνιακή περίσταση εννοούμε όλες εκείνες τις επικοινωνιακές συνθήκες, στο πλαίσιο των οποίων δημιουργείται ένα κείμενο, όπως ποιος είναι ο πομπός και ποιος ο δέκτης, με ποια αφορμή συντάσσεται το συγκεκριμένο κείμενο κ.λπ.